

Azamova Nargiza Ulug'bekovna

Osiyo Xalqaro Universiteti 2-kurs magistranti

Ilmiy rahbar: **Ro'ziyeva Mohichehra Yokubovna**

Filologiya fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

YO RAMAZON QO'SHIQLARINING MILLIY TARBIYADAGI O'RNI

Annotatsiya: Ushbu maqolada yo ramazon qo'shiqlarining mazmuni, ulug'ligi, Allohning buyukligi va insonlarning ma'naviy poklanishi, tarixi va ularning milliy tarbiyadagi o'rni haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar: Ramazon qo'shiqlari, tarbiya, ma'naviyat, ma'rifat.

Yo Ramazon qo'shiqlari xalqimizning diniy-ma'naviy hayotida o'ziga xos o'rin tutuvchi madaniy hodisadir. Ushbu qo'shiqlar Ramazon oyining ulug'ligi, Allohning buyukligi va insonlarning ma'naviy poklanishi haqida kuylanadi. Ular nafaqat badiiy asarlar sifatida, balki milliy tarbiya vositasi sifatida ham beqiyos ahamiyatga ega. Yo Ramazon qo'shiqlari xalq og'zaki ijodi namunasi bo'lib, ular odatda Ramazon oyida, iftorlik va saharlik paytida, ko'proq diniy-ma'rifiy mazmunni aks ettiradi. An'anaga ko'ra, ro'za oyi Ramazonning uchinchi kunidan e'tiboran o'g'il bolalar iftorlikdan keyin uyma-uy yurib, "Yo Ramazon" qo'shiqlarini aytgan. Har bir hovli oldiga borganda o'sha uy sohiblarining yaxshi sifatlarini ulug'lovchi misralarga boy an'anaviy "Yo Ramazon" kuylangan. O'zbek marosim folklorining qadimiy janrlaridan biri hisoblangan "Yo Ramazon" qo'shiqlari O'zbekistonning barcha viloyatlarida keng tarqalgan bo'lib, xalq orasida yo ramazon, rabiman, rabigon, rayvon, ramazon, ravan, rabibon, o'rebezon kabi nomlar bilan ataladi. Ro'za kunlari ana shunday qo'shiqlarni kuylovchilar ramazonchilar yoki rayvanchilar deb yuritilgan.[1,65] Ushbu qo'shiqlarni o'ziga xos qiluvchi xususiyatlari quyidagilardir:

1. Allohni ulug'lash va e'tiqod kuchayishi:

Qo'shiqlarda Allohning qudrati, rahmat va mag'firati madh etiladi. Bu orqali tinglovchilarning qalbida e'tiqod kuchayadi va Allohga yaqinlik hissi uyg'onadi.

2. Ramazon oyining ulug'vorligi:

Qo'shiqlar Ramazon oyining mo'jizalari, ro'zaning savoblari va ibodatning ahamiyati haqida eslatib turadi. Ular insonlarni bu muqaddas oyni to'laqonli ravishda o'tkazishga undaydi.

3. Axloqiy va diniy ta'limotlar:

Qo'shiqlarda sabr, saxovat, mehr-oqibat, halollik, odob-axloq kabi fazilatlar targ'ib qilinadi. Ular tinglovchilarga yuksak insoniy sifatlarni egallashni o'rgatadi.

4. She'riy va musiqiy go'zallik:

Ramazon qo'shiqlari o'zining lirizmga boy, ma'nodor she'rlari va kuylash uslubi bilan ajralib turadi. Ular musiqiy jihatdan ham tinglovchilarda estetik zavq uyg'otadi.

Ramazon qo'shiqlari milliy tarbiyaning muhim vositalaridan biri bo'lib, ular yosh avlodning ma'naviy shakllanishida katta rol o'ynaydi. Ramazon qo'shiqlari orqali o'quvchilar Ramazon oyining ma'nosi va ahamiyatini o'rganadilar. Ular odob-axloq qoidalarini anglashadi, Allohga bo'lgan muhabbat va e'tiqodni mustahkamlashadi. Bu esa yoshlarning o'zligini anglashida, ular ma'naviy yetuk bo'lib voyaga yetishida muhimdir. Ramazon qo'shiqlari odatda oilaviy muhitda, dasturxon atrofida kuylanadi. Bu esa oila a'zolari o'rtasidagi rishtalarni mustahkamlashga, bolalarga ota-onaga hurmat va mehr-muhabbat hissini uyg'otishga xizmat qiladi. Qo'shiqlar insonlarni bir-birlariga yordam berishga, saxovat va hamjihatlikni targ'ib qilishga undaydi. Xalqning boy madaniy merosi bo'lgan bu qo'shiqlar jamiyatdagi ijtimoiy birlikni mustahkamlaydi. Ramazon qo'shiqlari bolalar va yoshlar orasida axloqiy sifatlarni rivojlantiradi. Ularda halollik, sabr, kamtarlik, adolat kabi fazilatlar tarannum etilishi orqali yoshlar o'z xulq-atvorini o'nglashga harakat qiladi. Qo'shiqlarning kuy va matni o'ziga xosligi bolalar va yoshlar musiqiy didini rivojlantiradi. Ular qo'shiqlarni tinglash orqali san'atning go'zalliklarini anglaydi va milliy musiqa madaniyatiga qiziqish uyg'otadi.[1,78]

Ramazon qo'shiqlari jamiyatni ma'naviy jihatdan boyitadi. Ular insonlarni ezgulik va poklikka undaydi, jamiyatda mehr-oqibat va birdamlikni kuchaytiradi. Shuningdek, ular xalq orasida ommalashib, yangi avlodning milliy madaniyatga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Misol uchun: "Ramazon kelib qoldi, saxovat oyi" qo'shig'i xalqni saxovat va ehson qilishga undaydi. "Saharlikda ro'zador" qo'shig'i saharlikning fazilatlari va ro'zadorga Alloh bergan mukofotlarni tarannum etadi.[2,35] Yo Ramazon qo'shiqlari milliy madaniyatimizning ajralmas qismi bo'lib, ular yosh avlodni milliy va diniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalaydi.

Ramazon qo'shiqlari o'z tarixiga ega bo'lgan xalq og'zaki ijodi turlaridan biri bo'lib, ular turli davrlarda turli maqsadlarga xizmat qilgan. Ushbu qo'shiqlar Ramazon oyi bilan bog'liq diniy, madaniy va tarbiyaviy jihatlarni aks ettirgan. O'tmishdagi maqsadlari:

1. Diniy marosimlar va ibodatlarini bezash

O'tmishda Ramazon qo'shiqlari masjidlar, ibodatxonalar va diniy marosimlarda ijro etilgan. Ular Qur'on tilovatlari va duo-ibodatlarining ajralmas qismi sifatida diniy muhitni boyitgan. Bu qo'shiqlar tinglovchilarning ruhiy holatini tinchlantirish va ibodatga yanada chuqur sho'ng'ishini ta'minlash uchun xizmat qilgan.

2. Milliy birlashuv vositasi

O'tmishda qo'shiqlar Ramazon oyida xalqni birdamlikka chorlagan. Qo'shiqlar orqali insonlar bir-biriga yaxshilik qilish, yordam ko'rsatish va saxovatli bo'lishga intilganlar.

3. Diniy ta'lim-tarbiya vositasi

Ramazon qo'shiqlari yoshlarga Islom dinining asosiy qadriyatlarini o'rgatishning samarali usuli bo'lgan. Ular orqali ro'zaning fazilatlari, sadaqaning ahamiyati va Allohga yaqinlik haqida bilib olganlar.

4. Bayramona muhit yaratish

Ramazon qo'shiqlari iftorlik va saharlik paytida ijro etilib, bayramona muhit hosil qilish uchun xizmat qilgan. Bu qo'shiqlar Ramazon oyi o'ziga xos quvonch va fayz oyi ekanligini namoyon qilgan.

Bugungi kunda Ramazon qo'shiqlari diniy qadriyatlarni targ'ib qilishda muhim vositadir. Ular orqali insonlarga Ramazonning ahamiyati, ro'zaning fazilatlarini va ibodatning ulug'ligi eslatiladi.

1. Jamiyatda ma'naviyatni oshirish

Hozirgi davrda qo'shiqlar ma'naviy tarbiyani mustahkamlash uchun ishlatiladi. Ular insonlarga yaxshilik qilish, mehr-oqibat va saxovatli bo'lishni eslatib, ijtimoiy birdamlikni kuchaytiradi.

2. San'at va madaniyatni rivojlantirish

Hozirgi kunda Ramazon qo'shiqlari zamonaviy musiqa uslublari bilan uyg'unlashtirilib, san'atning yangi shakllarida ijro etilmoqda. Bu qo'shiqlar yosh avlodni diniy madaniyatga qiziqtirishga xizmat qiladi.

3. Motivatsiya va ruhiy tasalli

Ramazon qo'shiqlari hozirgi kunda ham insonlarga ruhiy quvvat bag'ishlaydi. Ular ro'za tutuvchilarga sabr, iroda va bardoshlikni ulug'laydi, turli qiyinchiliklarga nisbatan mustahkam bo'lishga undaydi.

4. Bayramona muhitni boyitish

Hozirgi kunda Ramazon qo'shiqlari turli media platformalar, televideniye va internet orqali tarqatilib, bayramona muhitni kengroq auditoriyaga yetkazmoqda.

Ramazon qo'shiqlari, odatda, aynan Ramazon oyida ijro etiladi. Bu an'ana din, madaniyat va ma'naviyat bilan bog'liq bir qancha sabablarga ega. Ramazon oyi musulmonlar uchun Alloh tomonidan berilgan eng ulug' oylardan biri bo'lib, u o'zining fazilatlarini va ibodatlariga boyligi bilan ajralib turadi. Ramazon qo'shiqlari aynan shu oyning ulug'vorligini madh etadi va tinglovchilarni ruhiy poklanishga chorlaydi. Ushbu qo'shiqlar Ramazon oyiga xos ruhiy holatni ifodalash va uni kuchaytirish uchun aytiladi. Ramazon oyida musulmonlar ro'za tutib, o'z nafslarini tarbiyalaydi va Allohga yaqinlashadi. Ular bu oyga xos quvonch va fayzni tarannum etadi, insonlarni shukronalik va ibodatga chorlashda yordam beradi. Ramazon oyi Qur'on nozil qilingan oy sifatida ham ulug'lanadi. Qo'shiqlar orqali insonlarga ushbu muqaddas voqea eslatiladi. Ular Ramazonning diniy va tarixiy ahamiyatini aks ettirib, insonlarni ushbu oyga hurmat bilan qarashga undaydi. Yo-Ramazon qo'shiqlari xalq og'zaki ijodi mahsuli bo'lib, ular avlodlar avlodga o'tib kelmoqda. Bu qo'shiqlarni Ramazon oyida aytish orqali xalq o'zining diniy va madaniy an'analarni saqlab qoladi va keyingi avlodlarga yetkazadi.[5,45]

Hozirgi davrda ayrim millatlar tomonidan Ramazon qo'shiqlarining qoralanishi turli sabablarga bog'liq. Ushbu tanqidlar din, madaniyat, va zamonaviylik bilan bog'liq bo'lib, quyida asosiy omillar keltiriladi:

1. Diniy asoslarning noto'g'ri talqini

Ba'zi odamlar Ramazon qo'shiqlarini diniy amallarni bajarishga xalaqit beruvchi yoki bid'at (dinda asosga ega bo'lmagan yangilik) sifatida ko'rishadi. Ularning fikricha, qo'shiqlar

ibodat paytida insonni chalgʻitishi yoki maʼnaviyatni susaytirishi mumkin. Bu tanqidlar diniy qatʼiylikka asoslangan talqinlardan kelib chiqadi.

2. Zamonaviy texnologiyalar va media taʼsiri

Ramazon qoʻshiqlari koʻpincha zamonaviy texnologiyalar yordamida qayta ishlanib, musiqa bilan uygʻunlashtirilmoqda. Bu esa baʼzi musulmonlar orasida tanqidga sabab boʻlmoqda, chunki ular diniy qoʻshiqlarning anʼanaviy shaklda qolishini maʼqul koʻradilar. Baʼzilar musiqaning diniy ohangga qoʻshilishini nojoiz deb hisoblashadi.

3. Maʼnaviy chuqurlikning kamayishi haqidagi xavotir

Ayrim tanqidchilar Ramazon qoʻshiqlarining asl maqsadi – maʼnaviyat va poklikni oshirish oʻrniga, koʻproq koʻngilochar maqsadlarda qoʻllanilayotganini taʼkidlaydilar. Ularning fikricha, bu qoʻshiqlar tijoratlashtirilgan va reklama vositasiga aylangan.

4. Madaniy xilma-xillik va globallashuv taʼsiri

Baʼzi joylarda milliy Ramazon qoʻshiqlari chet el madaniyati yoki zamonaviy musiqalar taʼsirida oʻziga xosligini yoʻqotmoqda. Bu esa milliy-madaniy qadriyatlarni saqlash tarafdorlarini tashvishga soladi va Ramazon qoʻshiqlarining qoralanishiga olib keladi.

5. Yoshlar orasidagi qiziqishning kamayishi

Yoshlar orasida Ramazon qoʻshiqlariga boʻlgan qiziqish pasaygani bois baʼzi tanqidchilar qoʻshiqlarning maqsadi va ularni targʻib qilish usullari ustida savollar koʻtarishmoqda. Ular qoʻshiqlar maʼnaviy mazmundan uzoqlashib, faqat bir bayramona elementga aylanib qolayotganini taʼkidlaydilar.

Xulosa qilib aytish mumkinki, Ramazon qoʻshiqlarining qoralanishi asosan diniy talqinlar, zamonaviylik, va madaniy oʻzgarishlar bilan bogʻliq. Shunga qaramay, bu qoʻshiqlar xalqning madaniy va diniy hayotining ajralmas qismi boʻlib qolmoqda. Ularni toʻgʻri maqsadda targʻib qilish va asl maʼnaviy mazmunini saqlash orqali qoʻshiqlarning ahamiyatini tiklash mumkin. Ramazon qoʻshiqlari Ramazon oyining ruhiyatini aks ettirish, uni ulugʻlash va insonlarni maʼnaviy poklanishga undash maqsadida aytiladi. Ular nafaqat qoʻshiq sifatida, balki xalqning madaniy va maʼrifiy hayotining ajralmas qismi sifatida ham katta ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Rajabova, N. (2023). BO 'LAJAK BOSHLANG 'ICH SINF O 'QITUVCHILARI TADQIQOTCHILIK KO 'NIKMALARINI TAKOMILLASHTIRISH MODEL. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 27(27).
2. Rajabova Nodirabegim, K. (2022). Stimulating Research Activities in Improving the Research Skills of Future Primary School Teachers. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 16-18.
3. Rajabova, N. K. Pedagogical Conditions for Improving the Research Activities of Future Primary School Teachers.
4. Rajabova, N., & Rajabova, L. Boshlangich sinf oqish darsliklarida istiqlool davri bolalar sheʼriyati ifodasi. *Образование*, 20(21), 22.

5. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ РАЗВИТИЯ ПСИХОЛОГИИ В ЖИЗНИ ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 26-31.
6. Ikromova, S. A. (2024). INTELLEKT VA IQBOL: KOGNITIV PSIXOLOGIYA. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 99-104.
7. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВНЫЕ ОБЩИЕ ПОНЯТИЯ И ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПСИХОЛОГИИ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 20-25.
8. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖИ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ КРИЗИСЫ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 29-35.
9. Икромова, С. А. (2024). ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЕ ПРОЦЕССЫ И ПАМЯТЬ ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 59-65.
10. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK SALOMATLIK VA UNING JAMIYATDAGI ROLI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 93-98.
11. Икромова, С. А. (2024). КОНСУЛЬТИРОВАНИЕ И ТЕРАПИЯ ЛЮДЕЙ В СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЕ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 8-14.
12. Икромова, С. А. (2024). ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ПСИХОЛОГА. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 63-68.
13. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ И ИХ РЕШЕНИЯ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 46-52.
14. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK YORDAMNING ASOSIY USULLARI: MASLAHATLASHUV VA TERAPIYA. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 87-92.
15. Ikromova, S. A. (2024). EMOTSIYALAR VA ULARNING PSIXOLOGIK TA'SIRI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 105-110.